

Japanska investeringar i USA

I amerikanska massmedia har på senare år allt oftare hävdats att Japans ökade ekonomiska styrka skulle utgöra ett hot mot USA. Under 1980-talet har japanskt kapital i en allt stridare ström sökt förräntning i USA, vilket väckt kritik från vissa håll.

Kritiken fick ytterligare näring när det på senvåren 1987 avslöjades att Toshiba illegalt sålt militär utrustning till Sovjet, vilket gjorde att de tidigare mycket bullriga sovjetiska höghastighetsubåtarna blev så tystglämda att de inte längre kunde lokaliseras av den amerikanska militären.

Inte minst var upprördheten stor i kongressen, där flera ledamöter hävdade att det "speciella förhållande" som utvecklats mellan USA och Japan efter andra världskriget hade inneburit att USA åtagit sig att skydda Japan militärt. Därigenom hade, menade man, Japans nationella säkerhet varit garanterad och landet hade kunnat koncentrera alla resurser på att bygga upp sin ekonomi, medan USA handikappades av att tvingas avdela värdefulla resurser till en fortgående kappströmning med Sovjet.

I vår senaste krönika såg vi hur de utländska företagen från samtliga övriga industriländer ökat sitt engagemang i USA. Detta är alltså inte ett uteslutande japanskt fenomen. I denna artikel kommer vi att titta närmare på de japanska placeringarnas utveckling i USA för att se om de senaste årens ökning är en engångsföreteelse eller början till en långsiktig trend, som enligt många amerikaner riskerar att leda till att USA:s ställning gentemot Japan försvagas ytterligare.

Japans placeringar

Hur de japanska tillgångarna utvecklats i USA framgår ur *Tabell 1*. Som vi ser har tillväxten i Japans tillgångar i USA varit mycket kraftig, men detta gäller även för Japans tillgångar i andra länder än USA. Den andel av tillgångarna som placerats i USA har bara ökat med två procenten-

heter under 1980-talet. Huvuddelen av de japanska tillgångarna i USA består fortfarande av amerikanska statspapper och andra finansiella placeringar. Direktinvesteringarna uppgick vid utgången av 1987 till 33,5 miljarder dollar. Den andel av de japanska placeringarna som utgörs av direktinvesteringar är cirka 17 procent. Detta är fortfarande betydligt mindre än den västeuropeiska direktinvesteringsandelen på 23 procent.

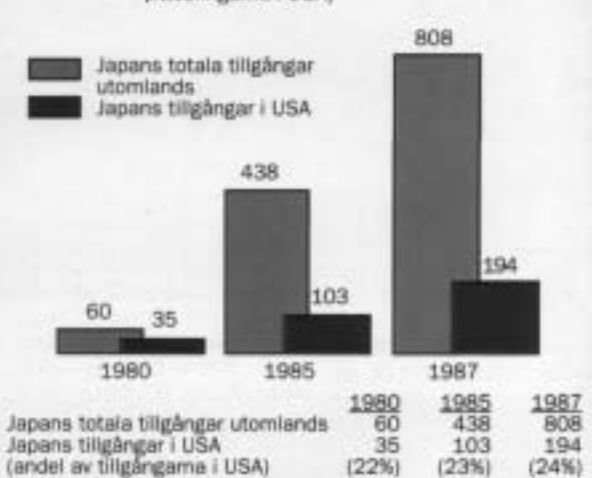
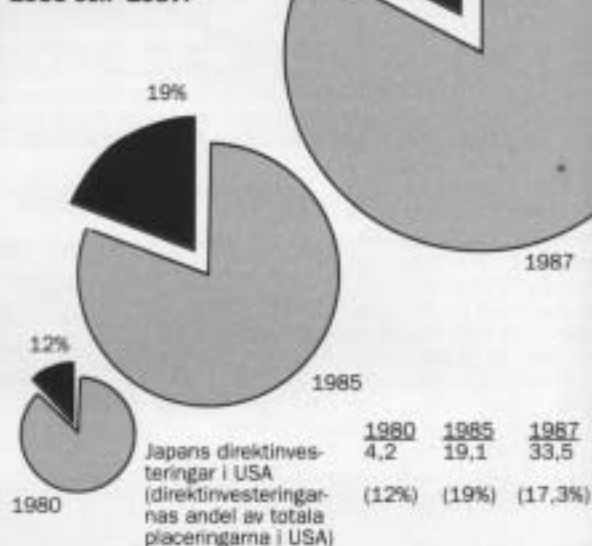
Däremot har de senaste årens mycket snabba ökning i Japans utländska tillgångar gjort att Japans andel av det totala beståndet av utländska direktinvesteringar i USA ökat väsentligt, från en andel på 5,6 procent 1980 till 13 procent 1987.

Förvånande nog är Japan relativt underrepresenterat inom tillverkningsindustrin. Endast fem procent av den utlandsägda tillverkningsindustrin är japansk. Här kan man sannolikt vänta sig en ytterligare expansion.

Japan dominerar däremot de utländska investeringarna inom banksektorn. Japanska banker förfogar över mer än hälften av de utländska bankernas totala tillgångar i USA. Banksektorn har ett större utländskt inslag än andra branscher. Utländska bankers tillgångar utgör drygt 20 procent av de totala tillgångarna inom banksektorn.

De japanska direktinvesteringarna ökade särskilt snabbt under 1987 och 1988. Några exakta uppgifter för 1988 finns ännu inte att tillgå. Investeringarna ligger främst inom banksektorn. Att man expanderar så snabbt inom banksektorn är en naturlig följd av de stora finansiella placeringar japanska investerare gjort i USA under 1980-talet. Det kan således vara så att de utländska

Tabell 1. Japans tillgångar i USA i miljarder USD, 1980, 1985 och 1987.

Källa: Survey of Current Business

och främst då de japanska direktinvesteringarna accelererat under de senaste åren, men att vi inte kan avgöra det än på grund av otillräckliga data.

Responsen

De amerikanska politikerna har inte bara reagerat med retorik mot det japanska näringslivets offensiv. Ett exempel är de begränsningar i bilimporten man förhandlat fram med japanerna. Detta gjordes för att skydda sysselsättningen i amerikansk bilindustri. Resultatet har istället blivit att tillverkningen av japanska bilar i USA ökar snabbare än den annars skulle ha gjort. Medan de kvantitativa begränsningarna varit i kraft har dessutom konkurrensen försvagats i den inhemska bilindustrin, vilket gjort att en nödvändig utveckling av amerikansk bilindustri ytterligare bromsats upp.

De amerikanska företag som haft svårt att matcha den japanska produktivitetens- och kvalitetsnivån har istället ofta försökt sänka sina lönekostnader genom att flytta utomlands. Ett exempel är färg-TV-industrin, där de japanska företagen nu svarar för merparten av de färg-TV-apparater som produceras i USA. 1987 producerade japanska företag 6 miljoner TV-apparater i USA, medan endast 1,4 miljoner importerades från Japan. Däremot finns nu bara ett enda amerikanskt företag

(Zenith) som tillverkar TV-apparater i USA och även där sker numera huvuddelen av tillverkningen i Mexiko.

Det är i detta och många andra fall klart att den produktionsfördel japanerna har beror på överlägsen teknologi och bättre företagsledning.

Orsaker

Anledningen till att de japanska placeringarna i USA började öka kraftigt efter 1980 är en kombination av flera faktorer. 1980 började Japan läta på sin valutareglering, som tidigare förbjöd alla placeringar utomlands om inte dessa uttryckligen var tillåtna. Den nya huvudregeln blev nu att sådana placeringar var tillåtna så länge de inte var uttryckligen förbjudna. Den

kanske viktigaste liberaliseringen var att de stora pensionsstiftelserna fr.o.m. 1981 tilläts att placera i utländska värdepapper. Detta skapade omedelbart en stark vilja hos japanska portföljförvaltare att sprida sina tillgångar i olika valutor.

Samtidigt förde USA en stram penningpolitik för att bekämpa inflationen. Höga räntor och en minskande inflation höjde realräntorna. Genom det stora budgetunderskott som uppstod under Reagans första år vid makten sjönk sparandet i den amerikanska ekonomin, vilket ytterligare drev upp räntorna och drog till sig utländskt (inte minst japanskt) kapital. Den ökade efterfrågan på amerikanska värdepapper ökade

också den japanska exporten till USA och man kunde snabbt öka sina marknadsandelar. När sedan dollarn påbörjade sitt fleråriga fall i mars 1985 vände situationen. De japanska portföljförvaltarna åsamkades förluster och exportföretagen fick svårare att konkurrera. I detta läge var det helt naturligt att intresset för direktinvesteringar ökade. Det gav de japanska företagen möjlighet att bibehålla sin konkurrenskraft och slå vakt om sina marknadsandelar genom att producera en större andel av försäljningen på den amerikanska marknaden i USA.

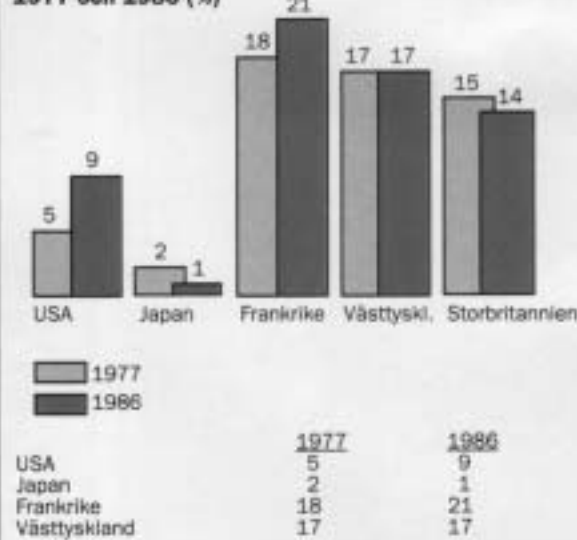
Brister

En viktig anledning till den amerikanska indignationen är att man inte anser att amerikanska företag har samma möjligheter att penetrera den japanska marknaden. Det finns onekligen fog för detta påstående. I *Tabell 2* ser vi att de utländska företagens närvaro i Japan nästan är försumbar. Den har heller inte ökat under det senaste decenniet.

En annan, och i det kort-siktiga perspektivet än viktigare, anledning till missnöjet mot Japan är dess jordbrukspolitik. Den från importkonkurrens helt skyddade jordbrukssektorn har gjort att livsmedel är mycket dyrt i Japan. Priserna ligger 3-4 gånger högre än i USA. En japansk genomsnittsfamilj tvingas lägga cirka 40 procent av sin inkomst på mat. Det mycket effektiva amerikanska jordbruket befinner sig samtidigt i djupaste kris på grund av bristande avsaltnings för dess produkter. Det är i detta perspektiv fullt förståeligt att USA med allt större kraft kräver att Japan måste öppna sina gränser för amerikanska jordbruksprodukter. En sådan åtgärd skulle ge ökad balans i den amerikansk-japansk handels, såväl som leda till en avsevärd standardhöjning för den japanska genomsnittsfamiljen. ●

TEXT: MAGNUS HENREKSON

Tabell 2. Utländska företags andel av de totala tillgångarna i tillverkningsindustrin i de fem stora industriländerna 1977 och 1986 (%)

efterfrågan på dollar på valutamarknaden, vilket drev upp dollarns värde gentemot andra valutor. Japanska portföljförvaltare gjorde lysande affärer under första hälften av 80-talet genom att dra fördel av både höga realräntor och en stigande dollar. Japan blev snabbt den viktigaste finansören av underskottet i den amerikanska utrikeshandeln. En hög dollar gynnade